

DUURZAAM DOORZETTEN

ONZE VISIE OP DE POST-2030 SDG-AGENDA

THE
WEST
WING

De jongerendenktank van
en voor het Ministerie van
Buitenlandse Zaken

Hoe moeten de mondiale Sustainable Development Goals 'post-2030' eruitzien en wat zou hieruit voortvloeiend de Nederlandse inzet moeten zijn?

Auteurs

Axel Rooden
Trackleider

Aron van der Beek
Eindredacteur

Florine van Esch
Tracklid

Puck Brantjes
Tracklid

Carmen de Vreede
Tracklid

Heleen Brandt
Eindredacteur

Stephan Göktekin
Tracklid

Eli Umans
Eindredacteur

Liesbeth Voets
Tracklid

Tara Berkhof
Tracklid

Eline van Leeuwen
Tracklid

Max Ellens
Tracklid

Zoë Rouwhorst
Tracklid

The West Wing
© 2022-2023

Ministerie van Buitenlandse Zaken. Rijnstraat 8, Den Haag.

Opdrachtgever: Directie Multilaterale Instellingen en Mensenrechten (DMM), Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Gepubliceerd: 10 mei 2023.

Gepresenteerd: 12 mei 2023.

Dit beleidsadvies is geschreven op titel van The West Wing en is zodoende geen vertegenwoordiging van de standpunten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

EXECUTIVE SUMMARY

Dit beleidsadvies benadert de SDG's vanuit vijf doeloverstijgende dimensies waarbij wij kansen zien ter verbetering voor het post-2030 SDG-raamwerk. Middels deze overkoepelende blik wordt hieronder elk hoofdstuk toegelicht met een selectie aanbevelingen. Onze visie op duurzame ontwikkeling na 2030 behelst samengevat bredere naleving, een holistische benadering, en een integrale aanpak.

Stakeholders

Wij zien voor veel stakeholders een actievere rol weggelegd in het opstellen en uitvoeren van de SDG's. Intergouvernementele organisaties, overheden, NGO's, en het bedrijfsleven moeten concretere richtlijnen formuleren en hechter samenwerken. De uitvoering van SDG-beleid dient een minder vrijblijvend karakter te krijgen.

- Onderzoek of de EU een gezamenlijke inzet kan formuleren voor de Summit of the Future.
- Zet in op het internationaal verplicht stellen van SDG-implementatieplannen en SDG-toetsen voor nationaal beleid.
- Creëer criteria voor het bedrijfsleven en NGO's om het SDG-handelsmerk te mogen hanteren in hun communicatie.

- Breng spillovers en interacties in kaart zodat ze meegenomen kunnen worden bij het opstellen van implementatieplannen.
- Voeg een *spilloverindex* en *extended targets* toe aan de SDG's.
- Creëer een 'buddysysteem' waarbij gekoppelde landen elkaar ondersteunen bij SDG-beleid, o.a. met kennis of financiering.

Interacties & Spillovers

SDG-beleid kan een positieve of negatieve invloed hebben op andere SDG's (interacties), en op andere regio's (spillovers). Het beter verbinden van de doelen, landen, en publieke en private actoren kan de voortgang van de agenda efficiënter en doeltreffender maken.

- Vul onvolledige indicatoren waar mogelijk aan met kwalitatieve indicatoren of alternatieven zoals de *Genuine Progress Indicator*.
- Stimuleer regelgeving die bedrijven verplicht tot transparantie over hun SDG-bijdrage, en harmoniseer hun meetmethoden.
- Specificeer de inspanningsverplichting voor overheden in het ondersteunen van landen met mindere meetcapaciteiten.

Meting

Goede meting helpt bij beleidsvorming en verantwoording. Indicatoren schieten echter vaak tekort omdat ze het overkoepelende doel onvoldoende vertegenwoordigen of niet voor alle landen goed meetbaar zijn. Wij pleiten voor holistischere meting, het meer betrekken van de private sector, en extra inzet op meetcapaciteit.

- Neem de SDG's op in handelsverdragen en versterk rigouzeur de positie van het mondiale Zuiden in handelsorganisaties.
- Onderzoek *debt swaps* en de impact van schulden op de SDG's.
- Stimuleer groene investeringen middels fiscale prikkels.
- Wijd indicatoren aan het aanpakken van illegale geldstromen en belastingparadijzen om belastingontduiking te beperken.

Financiering

Naast gedrags- en mentaliteitsverandering vereist het behalen van de doelen ruimschoot duurzame financiering. Het onbenut potentieel in handelsverdragen, de schuldenlast van lage-inkomenslanden, de financieringskloof voor SDG-beleid, en belastingparadijzen en illegale geldstromen zijn hier grote pijnpunten.

- Maak ruimte voor dialoog over alternatieve interpretaties en meetvormen van *Sustainable Development* in lokale contexten.
- Neem recente ontwikkelingen mee in de nieuwe doelen. Denk bijvoorbeeld aan mentale gezondheid, zeldzame grondstoffen, LHBTIQ+ rechten, en de keerzijde van nieuwe technologieën.

Volledigheid

Onze invulling van 'duurzame ontwikkeling' is kritisch op de nadruk op economische groei, het gebrek aan stevige doelen omtrent de biosfeer en menselijk welzijn, en de onbevredigende sensitiviteit voor lokale contexten. Daarom stellen wij een aantal uitbreidingen voor.

ONZE AANPAK

Hoe moeten de mondiale Sustainable Development Goals 'post-2030' eruitzien en wat zou hieruit voortvloeiend de Nederlandse inzet moeten zijn?

Introductie

De Sustainable Development Goals (SDG's) belichamen een ambitieuze en hoopvolle visie voor een leefbare toekomst, onderschreven door alle landen van de Verenigde Naties (VN). De invulling van de SDG-agenda is daarom een cruciaal instrument om hoognodige internationale samenwerking op het gebied van ontwikkeling en duurzaamheid te inspireren. De huidige SDG's hebben een looptijd tot 2030, maar het behalen van de doelen blijft uit zicht. Hoewel we pas halverwege de huidige SDG-agenda zijn, is het daarom belangrijk alvast kritisch te kijken naar de huidige agenda en voorbereidingen te treffen voor het vervolg. In opdracht van de Directie Multilaterale Instellingen en Mensenrechten (DMM) geven wij in dit rapport onze visie op de volgende beleidsvraag: *Hoe moeten de mondiale Sustainable Development Goals 'post-2030' eruitzien en wat zou hieruit voortvloeiend de Nederlandse inzet moeten zijn?*

Wij zien voor het post-2030-raamwerk met name kansen voor verbetering die individuele doelen overstijgen. Daarom evalueren wij de huidige agenda vanuit vijf dimensies waarop verdere inzet voor een duurzame toekomst vereist is: (1) stakeholders, (2) interacties en spillovers, (3) meting, (4) financiering, en (5) volledigheid. Het doel van dit advies is om DMM en andere directies en ministeries te inspireren met innovatieve aanbevelingen vanuit een onafhankelijk jongerenperspectief. Het belang van jongere generaties bij de toekomstige SDG-agenda is groot, terwijl de prognoses voor het toekomstig welzijn nog niet erg positief stemmen. Het is daarom essentieel dat de post-2030 SDG's worden aangegrepen om de nodige beleidsveranderingen in gang te zetten nu dat nog kan.

Methodologie

De centrale vraag wordt beantwoord op basis van een onderzoek dat is gestructureerd aan de hand van vijf hoofdstukken die overeenkomen met de bovengenoemde vijf dimensies. De SDG-agenda heeft bovenal baat bij een pluraliteit aan visies. Vanuit dat oogpunt zijn we tot deze inzichten gekomen op basis van een literatuuronderzoek, groepsdiscussies binnen The West Wing, en interviews met een breed scala aan experts. Zo hebben wij onder andere gesproken met experts van Women Deliver, het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), en het Directoraat-Generaal Internationale Partnerschappen van de Europese Unie (EU).

Het huidige SDG-raamwerk integreert een reeks uiteenlopende duurzaamheidskwesties, maar het behalen van de gestelde doelen is om verscheidene redenen ver uit zicht. Daarom zijn wij van mening dat het waardevoller is niet per doel, zoals in de meeste onderzoeken en adviezen wordt gedaan, maar via vijf doeloverstijgende dimensies advies te geven. Op deze manier hopen wij voor de komende jaren een meer holistische en integrale aanpak te stimuleren voor het vernieuwen van de SDG-agenda. Bij het uiteenzetten van onze inzichten streven wij ernaar inclusief taalgebruik te gebruiken en erkennen wij dat sommige gangbare termen stigmatiserend zijn. Ook erkennen we dat de SDG's, ondanks enkele gebreken, in hun huidige vorm aanzienlijk bijdragen aan de agendering van *Sustainable Development*. Om deze reden richten onze aanbevelingen zich grotendeels op verbetering van het huidige raamwerk en niet op ingrijpende aanpassing van de structuur.

De auteurs van dit beleidsadvies hebben vanuit hun academische kennis en (werk)ervaring waarde toegevoegd aan het proces en het resultaat. Daarnaast bevat het advies onze eigen perspectieven en wat wij als jongeren denktank belangrijke ontwikkelingen vinden voor onze toekomst.

H1: STAKEHOLDERS

Wij zien voor veel stakeholders een actievere rol weggelegd in het opstellen en uitvoeren van de SDG's. Intergouvernementele organisaties, overheden, NGO's, en het bedrijfsleven moeten concretere richtlijnen formuleren en hechter samenwerken. De uitvoering van SDG-beleid dient een minder vrijblijvend karakter te krijgen.

Intergouvernementele Organisaties

Binnen de VN en de EU bestaat veel draagvlak voor de SDG's. Het is immers een project van de VN zelf, en ook de Europese Commissie ziet de SDG's als een prioriteit [1]. De vraag is vooral hoe de VN en de EU dit draagvlak kunnen gebruiken om landen te motiveren de doelen te behalen. Wij zien de toegevoegde waarde van intergouvernementele organisaties vooral in hun vermogen om verschillende landen en regio's te laten samenwerken en kennis te delen.

- Onderzoek of de EU een gezamenlijke inzet voor de Summit of the Future kan formuleren om zo een verenigde stem te hebben bij de onderhandelingen over de post-2030 agenda. (SDG 17)
- Laat voor elke post-2030 SDG een tweetal VN-regiogroepen in samenwerking een voorstel doen om zeggenschap voor het mondiale Zuiden te verzekeren. (alle SDG's)
- Investeer in conferenties voor *good* en *bad practices* over projecten en monitoring van de SDG's binnen VN- en EU-verband. Faciliteer hierbij de volwaardige deelname van actoren uit het mondiale Zuiden. Maak het leren van deze *good* en *bad practices* een structureel onderdeel van nationale SDG-implementatieplannen. (SDG 17.6, 17.16)
- Formuleer in het raamwerk per SDG niet enkel targets en indicatoren, maar ook suggesties voor beleid en wetgeving om landen op weg te helpen met de implementatie. (alle SDG's)

Nationale Overheden

Eén van de redenen dat vele SDG's waarschijnlijk niet bereikt zullen worden voor 2030 is, volgens de VN, dat overheden te weinig prioriteit geven aan daadwerkelijk aan de slag gaan met de SDG's [2]. Daarnaast speelt een gebrek aan beleidscoherentie tussen lokale, regionale en nationale overheden, waardoor beleid onvoldoende effectief is [3]. Voor het SDG-raamwerk post-2030 is het dan ook belangrijk de globale SDG-agenda te vertalen naar de unieke nationale contexten. Niet in elk land is elke SDG even urgent, en het is vrijwel onmogelijk om alle SDG's tegelijk te realiseren. Daarom is het noodzaak om op nationaal niveau prioriteiten te stellen, zonder hierbij de integraliteit van de SDG's uit het oog te verliezen. Om vervolgens te rapporteren over de implementatie, dragen *Voluntary National Reviews* (VNR's) en SDG-rapportages bij aan het scheppen van verantwoordingsplicht, het openen van een dialoog en samenwerking tussen stakeholders, en daarbij het delen van kennis en *best practices*. Met het oog op bredere naleving is het belangrijk dat landen jaarlijks VNR's en SDG-rapportages (blijven) publiceren.

- Zet in op het verplichten van VN-lidstaten tot het maken van een nationaal SDG-implementatieplan. Hierdoor krijgt de agenda een minder vrijblijvend karakter en sluit het beter aan op de noden en prioriteiten van ieder land. (SDG 17.9, 17.15)
- Zet in op het verplichten van VN-lidstaten tot het invoeren van een SDG-toets voor nationaal beleid. Nederland kan de nationale SDG-toets aanhalen als positief voorbeeld om wetgeving meer SDG-proof te maken. (SDG 17.14)
- Zet in op het verplichten van nationale rapportages zoals National Reviews en SDG-rapportages. (alle SDG's)

Non-Gouvernementele Organisaties

Non-gouvernementele organisaties (NGO's) hebben als grote kracht dat zij de globale context van de SDG's kunnen vertalen naar lokaal niveau. Wat dat betreft kunnen zij een belangrijke speler zijn in de communicatie over de SDG's, bijvoorbeeld via bewustwordingscampagnes. Omdat NGO's vaak landsgrenzen overstijgen, kunnen zij niet alleen nationaal maar ook internationaal met gerichte campagnes grote aantallen mensen bereiken. Daarnaast kunnen NGO's partnerschappen aangaan, zowel onderling als met bijvoorbeeld overheden, om zo aan meerdere doelen tegelijkertijd bij te dragen en een brug te slaan tussen de samenleving en de overheid.

- Creëer een VN-richtlijn voor NGO's voor het actief gebruiken van het SDG-raamwerk bij hun projecten en communicatie, en beloon het volgen van de richtlijn. (SDG 17.17)
- Stimuleer samenwerking tussen NGO's (en anderen) door NGO-consortia en publiek-private partnerschappen te belonen in het toekennen van projecten. (SDG 17.17)
- Betrek NGO's bij formele monitoringsprocessen zoals National Reviews en SDG-rapportages. (SDG 17.17)

Bedrijfsleven

Het bedrijfsleven is vanwege zijn grote globale voetafdruk op economische systemen en het klimaat cruciaal in het behalen van de SDG's [4]. De VN probeert op verschillende manieren, waaronder *Global Compact*, het bedrijfsleven te betrekken bij de SDG's. In tegenstelling tot voor landen, ontbreekt voor bedrijven een eenduidige lijst van targets of indicatoren om hun impact op de SDG's te meten. Er zijn veel verschillende *tools* die proberen de SDG's te vertalen naar een bedrijfscontext, maar veel bedrijven kiezen ervoor om hun eigen meetmethoden samen te stellen. Het SDG-merk is overigens relatief geliefd bij bedrijven: volgens KPMG refereert 40% van de grootste bedrijven aan de SDG's in hun rapportages [5].

- Creëer per SDG heldere criteria voor het bedrijfsleven om het SDG-handelsmerk te mogen hanteren in hun communicatie (op websites, producten etc.). (SDG 12.6)
- Coördineer samenwerking tussen initiatieven die de impact van private sectoren op de SDG's onderzoeken en inzichtelijk maken. Het is vervolgens aan de bedrijven en nationale overheden om de onderzoeksresultaten ter harte te nemen en te integreren in verbeterprogramma's. (SDG 12.6)

Bevolking

De huidige SDG's stellen expliciet dat niemand mag worden achtergelaten, maar in veel situaties worden gemarginaliseerde groepen vergeten, terwijl zij vaak het hardst worden getroffen door het niet behalen van SDG's [6]. Hoewel SDG 17 duidelijk het belang van partnerschappen benadrukt, missen veel van de huidige partnerschappen sterke banden met lokale gemeenschappen, wat nadelig uitpakt voor de naleving van de doelen [7]. Om lokaal eigenschap te creëren, is het dus van belang de perspectieven van verschillende bevolkingsgroepen mee te nemen bij het opstellen, uitwerken en implementeren van de post-2030 doelen.

- Ga met zo veel mogelijk bevolkingsgroepen in gesprek over de post-2030 doelen. Naast completere doelen zal dit voor de lange termijn de steun voor en naleving van de doelen versterken [8]. (SDG 17)
- Consulteer jongerenorganisaties zoals The West Wing en The Youth Advisory Committee als klankbord in de aanloop naar en tijdens de onderhandelingen over de post-2030 SDG-agenda. (SDG 17)

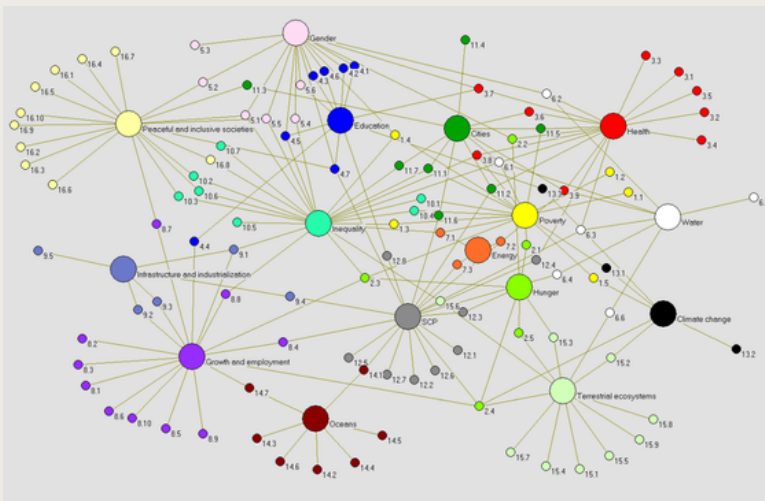
H2: INTERACTIES & SPILLOVERS

Het huidige raamwerk kijkt te veel in isolatie naar de doelen, waardoor te weinig aandacht wordt besteed aan de invloed die SDG's op elkaar hebben (interacties) en de effecten van beleid op andere delen van de wereld (spillovers). Het is daarom belangrijk om de verschillende doelen beter met elkaar te verbinden en alert te zijn op spillovereffecten zodat de agenda efficiënter en succesvoller uitgevoerd kan worden.

Extended Targets

Nationale implementatieprocessen laten potentiële interacties vaak buiten beschouwing, waardoor kansen onbenut blijven en *trade-offs*—beleid dat ten koste gaat van andere doelen—in de hand worden gewerkt [9]. Een beperkt budget en het ontbreken van een SDG-implementatiestrategie zijn vaak aanleiding voor nationale overheden om losse doelen te prioriteren. Hiernaast zijn de SDG-inspanningen van publieke en particuliere actoren vaak slecht op elkaar afgestemd [10]. Dit probleem is niet geheel te voorkomen, maar hindert de voortgang van de totale agenda sterk [11].

Allereerst dienen nationale implementatieprocessen beter op elkaar te worden afgestemd door het in kaart brengen van interacties. Onvermijdelijke *trade-offs* kunnen dan waar mogelijk worden benut voor duurzame oplossingen, zoals het koppelen van ontbossing aan biomassaproductie [12]. Hierbij moeten we nationale en internationale interacties onderscheiden, omdat interacties tussen doelen per land sterk verschillen [13].

Afbeelding 1: de huidige samenhang van targets tussen doelen [14]

Ten tweede constateren wij dat targets onevenredig samenhangen. Terwijl vele doelen sterk interacteren, zoals SDG 12 die samenhangt met de targets van 14 andere doelen, staan sommige doelen losser van de rest. SDG 14 interacteert bijvoorbeeld met maar 2 andere doelen (zie afbeelding 1). Het ontbreken van wetenschappelijk erkende interacties in het raamwerk, zoals tussen klimaat, energie, land en water, kan worden opgelost door doelen via gedeelde targets aan elkaar te relateren, zogeheten *extended targets* [14].

- Breng aan de voorkant interacties in kaart zodat deze meegenomen kunnen worden bij het opstellen van implementatieplannen [15]. (alle SDG's)
- Toets doelen niet alleen aan hun eigen indicatoren, maar ook aan *extended targets*, die gerelateerde doelstellingen reflecteren. Hierbij dienen de doelen met de meeste interacties ook de meeste *extended targets* te krijgen. (alle SDG's)

Toegankelijkheid & Kennisdeling

Spillovereffecten zijn moeilijk te meten en de beschikbare data is beperkt toegankelijk, wat de vertaling naar beleid bemoeilijkt. Diverse wetenschappers roepen op om krachten te bundelen en vanuit overheden, academia en bedrijven de negatieve spillovers gezamenlijk te bestrijden [16]. Hierbij is het cruciaal dat onderzoeksdata toegankelijk is voor andere onderzoekers en beleidsmakers, en niet belemmerd wordt door *paywalls*. Dit betekent ook dat bedrijven via open-dataprotocolen meer data openbaar dienen te maken.

Naast toegankelijkheid speelt kennisdeling een cruciale rol in de bewustwording van positieve en negatieve spillovers en interacties. Internationale samenwerking middels een *Joint Agenda* en bilaterale kennisdeling kunnen hier aan bijdragen. Maar ook binnen de nationale overheid is coördinatie nodig om samenwerking en kennisdeling op het SDG-beleid tussen verschillende ministeries en directies te verzekeren.

Participatieve processen helpen daarnaast om de lokale impact van spillovers en interacties inzichtelijk te maken [16]. Hierbij kan gedacht worden aan specifieke (online) spillover- of interactieconferenties. Vervolgens kunnen overheden en bedrijven hun beleid en besluitvorming op de bevindingen aanpassen [17].

- Maak onderzoeksdata over spillovers en interacties openbaar voor onderzoekers en beleidsmedewerkers door het verminderen van *paywalls* en het gebruik van open-dataprotocolen. (SDG 17.16)
- Zet in op nationale coördinatie om implementatie en samenwerking tussen verschillende directies en ministeries te versterken. (alle SDG's)
- Zet in op internationale kennisdeling over spillovers en interacties tussen overheden, onderzoeksinstituten en bedrijven, o.a. door middel van (online) conferenties. (SDG 17.16, 17.18)
- Creëer een bilateraal 'buddysysteem' waarbij landen aan elkaar gekoppeld worden om elkaar te ondersteunen in het behalen van de SDG's middels een *Joint Agenda*, kennisdeling en eventueel directe financiering. De samenwerking is wederzijds: buddy's worden gekoppeld op basis van elkaars noden en expertises. (SDG 16, 17)

Spilloverindex

Door spillovers inzichtelijk te maken en een spilloverindex in het raamwerk in te bedden zal meer aandacht uitgaan naar de meting van spillovers, wat het gemakkelijker maakt voor beleidsmakers om rekening te houden met de grensoverstijgende effecten die hun beleid mogelijk veroorzaakt. Door deze index ook op te nemen in de VNR krijgen landen meer inzicht in hun globale afwentelimpact. Finland geeft een goed voorbeeld: haar VNR van 2020 bevat een sectie '*Externalities and Spillovers*' waarin beschreven staat hoe Finland scoort op de spilloverindex [18].

Door globalisering en de verwevenheid van de doelen is in aanvulling op deze spilloverindex een meer gezamenlijke internationale inzet op de SDG's noodzakelijk [16]. Dit kan bereikt worden door een *integrated sustainability*-aanpak. Hierbij stappen beleidsmakers af van eenzijdige nationale SDG-implementatie. Via concrete samenwerkingsverbanden kunnen positieve spillovers beter benut en zelfs vergroot worden, terwijl gewaakt wordt voor negatieve spillovers, wat de score op de spilloverindex zal verbeteren [19]. Finland beschrijft bijvoorbeeld de behoefte aan gemeenschappelijke doelstellingen voor het mondiale Noorden om hun negatieve spillovers te verminderen, iets waar Nederland samen met Finland op in zou kunnen zetten tijdens de onderhandelingen [18].

- Voeg een officiële spilloverindex toe aan het SDG framework. (alle SDG's)
- Zet o.a. samen met Finland in op het formuleren van gemeenschappelijke doelstellingen binnen en tussen regio's, bijvoorbeeld op de spillovers van handel. (SDG 17.14, 17.16)

H3: METING

Goede meting is essentieel voor beleidsvorming en het verantwoordelijk stellen van betrokken partijen. De targets en indicatoren binnen het SDG-raamwerk schieten echter vaak tekort omdat ze de overkoepelende SDG's onvoldoende vertegenwoordigen of metingen niet voor alle landen praktisch uitvoerbaar zijn.

Holistische Blik

Duurzaamheid en ontwikkelingsdoelen hangen op complexe wijze met elkaar samen, zoals in Hoofdstuk 2: Interacties & Spillovers is besproken. Deze verborgen samenhang is slechts een van de manieren waarop bestaande targets en indicatoren tekort kunnen schieten in het accuraat meten van duurzame ontwikkeling. Sommige meetmethoden hangen slechts gedeeltelijk samen met de overkoepelende SDG die ze dienen te vertegenwoordigen. Het Bruto Binnenlands Product (BBP) wordt bijvoorbeeld binnen 19 verschillende SDG-indicatoren gebruikt om nationale welvaart te meten, terwijl ook het CBS aangeeft dat deze meetmethode daar te nauw voor is [20][21]. Ook zijn er indicatoren die bij meer SDG's terug zouden moeten komen dan nu het geval is. Dit geldt voor factoren als vervuiling, ongelijkheid en uitputting van natuurlijke hulpbronnen, die ook thuishoren onder de economische doelen. Daarnaast is niet elke SDG gemakkelijk kwantitatief te meten. Uit de interviews is naar voren gekomen dat met name SDG 14 (leven in het water), SDG 15 (leven op het land), en SDG 17 (partnerschap om doelstellingen te bereiken) lastig meetbaar zijn en zodoende ondervertegenwoordigd blijven in rapportages.

Andere duurzaamheidsmonitors integreren concepten die ook de SDG-agenda ten goede zouden kunnen komen. Een voorbeeld hiervan is de 'Brede Welvaartsmonitor' van het CBS, waarin onder andere spillovers worden meegenomen. In deze monitor is er verder aandacht voor drie relevante dimensies: het 'hier en nu', het 'later' en het 'elders' [22]. Het zou goed zijn een dergelijk onderscheid ook internationaal te stimuleren.

-
- Neem waar mogelijk de *Genuine Progress Indicator* op in het raamwerk als aanvulling op het BBP en ondersteun landen bij het meten ervan. (SDG 17.19)
  - Neem selectief kwalitatieve en niet aan landsgrenzen gebonden indicatoren op in het raamwerk wanneer kwantitatieve indicatoren een onvolledig beeld geven. (alle SDG's)
  - Stimuleer het internationale gebruik van de dimensies het 'hier en nu', het 'later' en het 'elders' in VNR's en SDG-rapportages. (alle SDG's)

Kwaliteitscriteria voor Indicatoren

Bij het ontwerp van goede indicatoren is het niet alleen van belang *wat* wordt gemeten, maar ook *hoe* wordt gemeten. De Afdeling Statistiek van de VN noemt als kwaliteitscriteria onder andere de relevantie, methodologische verantwoordelijkheid en resultaatgerichtheid van indicatoren, en raadt aan de keuze tot een overzichtelijk aantal te beperken [23]. Verder zijn geschikte indicatoren actiegericht, bondig, gemakkelijk over te brengen, ambitieus en universeel toepasbaar [24].

-
- Maak het volgen van de VN-selectiecriteria bij het vertalen van SDG-indicatoren naar nationale indicatoren expliciet onderdeel van het raamwerk. (alle SDG's)

Meetcapaciteit

Om een goed beeld te krijgen van de voortgang van landen op de SDG-agenda is het van belang dat de voor meting verantwoordelijke partijen over voldoende middelen beschikken om hun taken goed uit te voeren. Veel landen hebben naast de internationaal vastgelegde indicatoren additionele indicatoren ontwikkeld die binnen de eigen nationale context worden aangehouden om ontwikkeling op de SDG's te meten [22][25]. Hierin is met name voor nationale statistiebureaus een belangrijke rol weggelegd. Nederland is dankzij de sterke capaciteiten van het CBS een van de koplopers op het gebied van meting en daarmee ook in de positie andere statistiebureaus bij te staan in hun meetverplichtingen.

Binnen het SDG-raamwerk wordt de inhoudelijke kwaliteit van de indicatoren bepaald door de meetcapaciteiten die door alle betrokken landen kunnen worden toegepast. Om deze reden hebben alle betrokkenen er in het kader van sterke globale indicatoren belang bij de meetcapaciteit van andere landen te ondersteunen. Daarvoor zijn zowel menskracht nodig als constante financiële middelen om te innoveren.

- Specificeer de constante inspanningsverplichtingen van landen met betere meetcapaciteiten aan landen met mindere meetcapaciteiten bij het ondersteunen in meting en het ontwikkelen van zulke capaciteiten. (alle SDG's)

Bedrijfsleven

De indicatoren van het raamwerk richten zich enkel op het meten van de voortgang van landen op de SDG's. Voor de meting van de impact van andere partijen ontbreken duidelijke doelstellingen en robuuste verantwoordingsmechanismen (zie ook Hoofdstuk 1: Stakeholders). Tegelijkertijd is er een wildgroei aan impactstandaarden waaruit voornamelijk bedrijven voor hun eigen doelstellingen kunnen *cherry picken*. Dit stelt een deel van de private sector in staat de SDG's te gebruiken om reputatiewinst te behalen zonder werkelijk een significante bijdrage aan duurzame ontwikkeling te leveren [26]. Om zulke *SDG-washing* tegen te gaan is het wenselijk dat ook eenduidige standaarden voor grotere bedrijven worden opgesteld.

- Stimuleer overheden om regelgeving te maken die transparantie van de private sector over hun SDG-bijdrage vereist zodat de sector verantwoordelijk kan worden gehouden. (SDG 9)
- Harmoniseer de impactstandaarden en meetmethoden die nu op de markt zijn. Dit is iets waar de OESO, UNDP en de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken en Klimaat in samenwerking mee bezig zijn [27]. (SDG's 17.14)

H4: FINANCIERING

De financiering van het SDG-beleid is ruim onvoldoende om de noodzakelijke investeringen te dekken. Er ligt met name onbenut potentieel in handelsverdragen, het strategisch verlichten van schuldenlasten, het stimuleren van publiek-private investeringen, en internationale belastingsamenwerking.

Handel

Handel is een belangrijke schakel voor het behalen van de SDG's en in SDG 17 wordt hier specifiek over gesproken. Meer handel drijven kan tot economische groei leiden, met alle positieve gevolgen van dien. Economische groei heeft daarnaast vele positieve interacties met andere doelen, zoals SDG 1, 8, en 12 [28]. Het mondiale Zuiden heeft echter vaak te weinig invloed bij het maken van internationale afspraken. Dominante economieën in het mondiale Noorden hebben daarentegen grote zeggenschap, bijvoorbeeld via de G7, en bepalen zo de wereldwijde handelskoers. Onderzoek wijst uit dat handel regelmatig tot negatieve spillovers leidt in het mondiale Zuiden, waardoor handel in deze landen tot nu toe in mindere mate heeft bijgedragen aan het behalen van de SDG's [29]. Het perspectief van het mondiale Zuiden moet daarom explicieter meegenomen worden in handelsafspraken.

Om negatieve spillovers tegen te gaan, worden er in handelsverdragen regelmatig duurzaamheidseisen opgenomen. De focus ligt hierbij vaak op de klimaatdoelen en minder op de 'sociale' doelen [30]. Om te voorkomen dat incoherent beleid ervoor zorgt dat handel ten koste gaat van ontwikkelingen op andere SDG's, is het belangrijk dat handelsverdragen ook rekening houden met 'sociale' SDG's.

- Versterk de stem van het mondiale zuid in internationale handelsorganisaties, waarbij breder wordt gekeken dan naar lidmaatschap en stemrecht. (SDG 16.8.1)
- Neem de SDG's consequent op in handelsverdragen om te voorkomen dat handel een negatieve invloed heeft op duurzame ontwikkeling. (SDG 17)

Leningen en Schulden

Sinds Covid-19 zijn kwetsbare schuldenposities van midden- en lage-inkomenslanden toegenomen [31]. Ruim honderd landen hebben steunaanvragen ingediend bij internationale financiële instellingen (IFI's) zoals het IMF. Op het moment neemt de schuldenlast van deze landen verder toe, in plaats van af, wat stabiliteit en duurzame ontwikkeling in de weg staat [32]. Voor landen met een hoge schuldenlast zou dan ook meer fiscale ruimte gecreëerd moeten worden door middel van schuldverlichting om hen beter in staat te stellen de SDG's te behalen [33]. Daarnaast hebben de voorwaarden die het IMF stelt aan leningen vaak nadelige consequenties gehad door een te sterke nadruk te leggen op markthervormingen. Dit is ten koste gegaan van voortgang op SDG's die bijvoorbeeld inzetten op gelijkheid, gezondheid en klimaat [32].

- Onderzoek *debt swaps* als optie voor schuldverlichting. Hierbij wordt een deel van de schuld kwijtgescholden, in ruil waarvoor het land een bepaald bedrag moet investeren in bepaalde sectoren, zoals groene energie en onderwijs [34]. Zo worden de lasten van landen verlicht en kunnen zij tegelijkertijd werk maken van de SDG's. (SDG 17.4)
- Vul onderzoek naar de houdbaarheid van schulden aan met onderzoek naar de invloed van schulden op het vermogen van landen om de SDG-agenda na te leven. (SDG 17.4)
- Geef IFI's expliciet de verantwoordelijkheid binnen het SDG-raamwerk om bij het uitgeven van leningen ook rekening te houden met eventuele negatieve effecten op duurzame ontwikkeling. (SDG 17.4)

Investeringsen

Het behalen van de SDG's vereist aanzienlijke investeringen. Zelfs als het mondiale Noorden zou voldoen aan de zogenaamde ODA-norm (0,7% van het Bruto Nationaal Inkomen naar ontwikkelingshulp) in SDG 17.2, is de financiering voor duurzame ontwikkeling onvoldoende. De zogenaamde mondiale financieringskloof is immers enorm: jaarlijks vier biljoen dollar [35]. Allereerst wordt te weinig duurzaam geïnvesteerd. De Nederlandse overheid haalt de ODA-norm niet, terwijl het 4,2 miljard euro investeert in fossiele subsidies [36]. Mogelijk ligt het bedrag aan fossiele subsidies nog veel hoger [37]. Dit is onverenigbaar met de Nederlandse inzet om wereldwijd duurzame energietransities te bewerkstelligen, en vraagt dus om meer coherentie van beleid en duurzame financiering.

Daarnaast zijn er vanuit wet- en regelgeving onvoldoende stimulansen voor private investeerders om beleggingsportefeuilles te vergroenen [38]. Door middel van fiscale prikkels als belastingvoordelen en vrijstellingen voor groene investeringen, kan veel financiering worden vrijgemaakt die duurzame ontwikkeling bevordert. Verder moet er voor het mobiliseren van meer (privaat) kapitaal een sterkere nadruk worden gelegd op het bevorderen van duurzame publiek-private investeringen. Vanwege de vaak te hoge investeringsrisico's voor de private sector in het mondiale Zuiden kunnen overheden een belangrijke rol spelen door investeringsrisico's te delen met private investeerders [39]. Een belangrijke kanttekening is dat publiek-private partnerschappen niet functioneel zijn voor alle SDG's. Basisbehoeften zoals toegang tot kwalitatief goed onderwijs, gezondheidszorg en schoon drinkwater zijn fundamentele mensenrechten die niet gecommmercialiseerd zouden moeten worden [40]. De private sector kan en moet zeker een rol spelen in duurzame ontwikkeling, maar een realistisch visie hierop is noodzakelijk. Daarnaast is er ook noodzaak voor 'hard' beleid, zoals verplichte impactstandaarden (zie ook 'Bedrijfsleven' in Hoofdstuk 3: Meting).

- Stimuleer groene investeringen door middel van fiscale prikkels. (SDG 17)
- Leg in het raamwerk meer nadruk op beleid en instrumenten om duurzame publiek-private investeringen te bevorderen. (SDG 17)
- Zorg voor een realistisch narratief in het SDG-raamwerk om richting te geven aan een coherente publiek-private investeringsstrategie: 'privaat waar het kan, publiek waar het moet'. (SDG 17.17)

Belastingen

Onder SDG 16.4 en 17.1 wordt kort gesproken over het verbeteren van belastingstelsels en het tegengaan van illegale geldstromen, maar noch in de targets noch in de indicatoren worden belastingontduiking en -ontwijking voldoende uitgewerkt. Ondanks de nieuwe internationale afspraken over een minimumbelasting voor grootbedrijven van 15% [41], moet er nog veel gebeuren op dit gebied.

Wereldwijd zit er overvloedig veel welvaart en kapitaal in belastingparadijzen verstopt: het mondiale verborgen vermogen wordt geschat op grofweg 10% van het gezamenlijke BBP, ofwel 7,5 biljoen dollar [42]. De verloren opbrengsten door gebrekkige internationale belastingsamenwerking betreffen 500 à 600 miljard dollar aan vennootschapsbelasting en 200 miljard aan inkomstenbelasting [43]. Deze gemiste inkomsten kunnen niet gebruikt worden voor andere doeleinden, zoals duurzame ontwikkeling.

- Breid de indicatoren over het tegengaan van illegale geldstromen uit. (SDG 16.4)
- Wijd expliciet indicatoren aan het tegengaan van belastingparadijzen. (SDG 17.1)

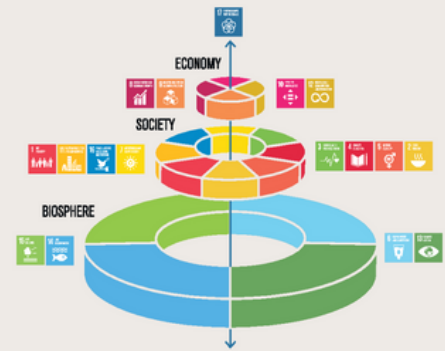
H5: VOLLEDIGHEID

In dit hoofdstuk kijken we met een overkoepelende blik naar het SDG-raamwerk. We stellen de vraag wat er met 'Duurzame Ontwikkeling' bedoeld wordt en hoe dit in de SDG's terugkomt. Daarnaast stellen we een variatie aan uitbreidingen en aanpassingen voor om de SDG's recht te laten doen aan onze invulling van duurzame ontwikkeling.

Wat is 'Duurzame Ontwikkeling'?

Sinds de publicatie van het baanbrekende Brundtland-rapport *Our Common Future* in 1987 is de term 'duurzame ontwikkeling' bekend geraakt [44]. Maar er is ook veel kritiek op de daadwerkelijke duurzaamheid van deze term en de uitwerking [45], en later op de vertaling naar het SDG-raamwerk [46][47]. Een van de prominentste kritieken, ook vanuit jongeren, is de nadruk op economische groei en het gebrek aan stevige doelen omtrent de biosfeer en menselijk welzijn. Daarnaast is er kritiek op de waarde en wijze van implementatie van de SDG's in verschillende lokale contexten [48], waarin internationaal opgelegd beleid over duurzame ontwikkeling regelmatig tekortschiet [49].

Er bestaan verschillende stromingen die het SDG-raamwerk ter discussie stellen, bijvoorbeeld *degrowth*, *doughnut economics* en andere vormen van duurzame ontwikkeling beoefend door inheemse gemeenschappen [50]. Hieruit kunnen waardevolle lessen worden getrokken, zoals het belang van het betrekken van lokale en regionale actoren als gelijke partners binnen netwerken en beleidsdiscussies op mondiaal niveau. Daarom adviseren wij om de definitie van duurzame ontwikkeling te verbreden, zodat het SDG-raamwerk haar onderliggende ambitie blijft vertegenwoordigen.

Afbeelding 2: het Wedding-Cake-model [50]

- Maak ruimte voor een dialoog over een alternatieve aanpak voor het interpreteren en meten van duurzame ontwikkeling in lokale contexten. Dit doet recht aan de pluralistische visies en praktijken gerelateerd aan duurzame ontwikkeling en verlegt verantwoordelijkheden van experts naar *grassroots communities*. (alle SDG's)
- Neem recente ontwikkelingen in de samenleving mee in de post-2030-doelen. Om een aantal van deze ontwikkelingen in dit hoofdstuk te groeperen, gebruiken we in dit hoofdstuk het *Wedding Cake*-model met de drie pijlers: biosfeer, maatschappij, en economie [51]. (alle SDG's)

Pijler 1: Biosfeer (SDG 6, 13, 14, 15)

Zowel op de lange als de kortere termijn biedt de biosfeer alle basisbestanddelen voor het menselijk functioneren: voedsel, water, zuurstof, zonlicht. Ook meer zeldzame grond- en natuurstoffen zijn essentieel voor het menselijk welzijn op de langere termijn, omdat belangrijke technologieën ervan afhankelijk zijn, en omdat zij een belangrijke schakelfunctie hebben in het functioneren van de biosfeer. Om in het SDG-raamwerk deze sleutelrol van de biosfeer volledig te erkennen, stellen wij voor de doelen op twee belangrijke categorieën uit te breiden.

- Voeg naast doelen voor water- en landkwaliteit ook een expliciet doel voor luchtkwaliteit toe. Besteed hierbij aandacht aan de lokale luchtkwaliteit en de hoeveelheid zonlicht, in het bijzonder in steden [52]. Voeg daarnaast op al deze drie terreinen targets en indicatoren toe die niet landsgrens-gebonden zijn, zoals de algemene verontreiniging van lucht en oceanen [53]. (SDG 14, 15)
- Breid de doelen uit met expliciete doelstellingen voor de delving en het gebruik van zeldzame grondstoffen. Onderzoek bij welke grondstoffen het gebruik moet worden gedisciplineerd om schaarste op de lange termijn te voorkomen [54][55]. In het kader van duurzaam natuurgebruik is het ook van belang dat het behoud van kwetsbare ecosystemen met een schakelfunctie als doel op zich dient te worden gezien. (SDG 6, 12.2, 13, 14, 15)

Pijler 2: Maatschappij (SDG 1, 2, 3, 4, 5, 7, 11, 16)

Onder de pijler maatschappij vallen de universele en urgente behoeftes van de mens die aan de basis staan van een waardig leven. In de afgelopen jaren heeft de Covid-19-pandemie een ingrijpende invloed gehad op het vervullen van deze noden voor een waardig leven. Het is duidelijk geworden dat er meer ingezet moet worden op wereldwijde samenwerking bij het bestrijden van soortgelijke gezondheids crises [56]. Aan de hand van recente ontwikkelingen zien wij daarom een aantal toevoegingen aan de pijler 'Maatschappij'.

- Zet in op gezamenlijke preventie van gezondheids crises door informatiedeling en testcapaciteit in alle landen. Werk samen op het gebied van gezondheidsinfrastructuur; vaccins zijn enkel effectief wanneer ze voor (vrijwel) iedereen beschikbaar zijn [57]. Verwerk verdere opgedane kennis van pandemieën in de SDG's. (SDG 3.3, 3.b, 3.c, 3.d)
- Leg meer nadruk op mentale gezondheid. Doel 3.4 benoemt mentale gezondheid, maar de indicatoren zijn gericht op fysieke uitingen van mentale ziekte en geven geen volledig beeld van mentale gezondheid. De WHO pleit voor een aanpak die mentale gezondheid en andere sociale doelen verbindt [58]. (SDG 3.4)
- Leg LHBTIQ+ rechten vast in de SDG's. Het raamwerk spreekt al over de rechten van een aantal kwetsbare groepen. Wat ons betreft wordt de LHBTIQ+ gemeenschap daaraan toegevoegd. Als voorvechter van mensenrechten, en in het bijzonder LHBTIQ+ rechten, is hier voor Nederland een voortrekkersrol weggelegd. (SDG 5, 10.2, 16.b)

Pijler 3: Economie (SDG 8, 9, 10, 12)

Ook economisch gezien zijn er de nodige ontwikkelingen geweest sinds 2015. Vooral op technologisch vlak signaleren wij snelle veranderingen die logischerwijs nog niet in de SDG's zijn verwerkt. Sinds 2015 volgen innovaties zoals algoritmes, kunstmatige intelligentie, *blockchain*, en *geo-engineering*, elkaar snel op [59]. Het post-2030-raamwerk dient rekening te houden met zulke ontwikkelingen. Daarnaast zien wij het uitbannen van structurele (economische) ongelijkheid als een prioriteit, waarvoor wij drie aanbevelingen doen.

- Breid SDG 9 verder uit op nieuwe technologische ontwikkelingen. In de *targets* van SDG 9 worden veel positieve kanten van innovatie en technologie benadrukt. Het tegengaan van de negatieve keerzijde van technologische ontwikkeling hoort, echter, ook thuis in de doelen. (SDG 9.5, 9.b, 9.c)
- Stuur aan op herverdeling van de welvaart. De pandemie heeft wereldwijde ongelijkheid blootgelegd en het mondiale Zuiden harder geraakt [60][61][62]. Meer solidariteit tussen het mondiale Noorden en Zuiden is nodig om samen te herstellen en economisch minder kwetsbaar te worden. (SDG 10)
- Stuur aan op het inzichtelijk en eerlijk maken van productieketens in SDG 12. Productieketens kunnen *spillovers* en een oneerlijke verdeling van welvaart veroorzaken. Daarom is de inzichtelijkheid van productieketens voor consumenten van belang, en moet er worden toegewerkt naar *true pricing* [63]. (SDG 12.1, 12.8)

CONCLUSIE

De Wereld na 2030

Hoe moet de wereld eruitzien voor onze kleinkinderen? Die vraag werd ons gesteld tijdens een conferentie over toekomstbestendig beleid. Het slaat de spijker van onze beleidsvraag op de kop. De veranderingen die nu en post-2030 in gang worden gezet, bepalen in belangrijke mate de toekomst van de huidige generatie jongeren, en die van hun kinderen, kleinkinderen, enzovoort. Precies om die reden is de beleidsvraag "Hoe moeten de mondiale Sustainable Development Goals 'post-2030' eruitzien en wat zou hieruit voortvloeiend de Nederlandse inzet moeten zijn?" gesteld aan de jongerendenktank The West Wing. De mondiale problematiek rondom het klimaat, ongelijkheid, mensenrechten en nieuwe technologieën vragen om ambitieuze en concrete actie. Op basis van groepsdiscussies binnen de denktank, interviews met een breed scala aan experts, en literatuuronderzoek, leveren wij een visie die oplossingen biedt voor structurele, doeloverstijgende problemen in het SDG-raamwerk. Het is een visie voor duurzaam doorzetten.

Wat ons betreft ziet de wereld van de toekomst eruit als volgt. Post-2030 wordt economische groei beschouwd als een middel, en niet langer als een doel op zich. Wij streven in de eerste plaats naar welzijn en duurzaamheid. De ambitie is vervolgens niet enkel het elimineren van armoede, maar het toewerken naar een mondiaal bestaansminimum. Hiervoor zetten we zowel in op het ondersteunen van lagere inkomens- en vermogensgroepen, als het expliciet zwaarder belasten van hogere inkomens- en vermogensgroepen. Dit betekent wereldwijd dat het mondiale Noorden een grotere verantwoordelijkheid toekomt, en dat ook bedrijven hun eerlijke bijdrage leveren. Het werken aan, en rapporteren over, duurzame ontwikkeling wordt minder vrijblijvend voor alle stakeholders. Daarnaast worden lokale bevolkingen in het mondiale Zuiden volwaardig bij de doelen betrokken, en doorbreken we taboes zoals het verankeren van LHBTIQ+ rechten. Kortom, post-2030 maken we onverbiddelijk werk van een duurzame, gelijkwaardige en vrije wereld.

Naast het aandachtig bestuderen van onze aanbevelingen, vragen wij jullie bovenal bij de onderhandelingen over de post-2030-doelen niet enkel te denken in 'beleidsalternatieven' en 'onderhandelingsposities'. Blijf elkaar én de jongerengeneratie de vraag stellen: hoe moet de wereld eruitzien voor onze kleinkinderen?

BIBLIOGRAFIE

- [1] European Commission. (2023). *Sustainable Development Goals*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals_en
- [2] United Nations. (2022). *The Sustainable Development Goals Report*. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>
- [3] Ronceray, M. (2020). *What We Can Learn from Europe's Record on Policy Coherence for the SDGs*. SDG Knowledge Hub. <https://sdg.iisd.org/commentary/guest-articles/what-we-can-learn-from-europes-record-on-policy-coherence-for-the-sdgs/>
- [4] Van Zanten, A., & van Tulder, R. (2021). Improving Companies' Impacts on Sustainable Development: A Nexus Approach to the SDG's. *Business Strategy and the Environment*, 30(8), 3703-3720. <https://doi.org/10.1002/bse.2835>
- [5] Blasco, J. L., & King, A. et al. (2017). *The Road Ahead: The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>
- [6] Leal Filho, W., & Wolf, F. et al. (2020). Heading onwards an Unsustainable World: Some of the Implications of not Achieving the SDGs. *Discover Sustainability*, 1. <https://doi.org/10.1007/s43621-020-00002-x>
- [7] Jönsson, K., & Bexell, M. (2021). Localizing the Sustainable Development Goals: The Case of Tanzania. *Development Policy Review*, 39, 181-196. <https://doi.org/10.1111/dpr.12497>
- [8] United Nations University. (2018). *Engaging Citizens for Sustainable Development: A Data Perspective*. https://collections.unu.edu/eserv/UNU:6646/UNU-CS-Data_SD-Report-Engaging_Citizens-20181004-compressed.pdf
- [9] Griggs, D. J., Nilsson, M., Stevance, A., & McCollum, D. (2017). A Guide to SDG Interactions: From Science to Implementation. International Council for Science. <https://council.science/wp-content/uploads/2017/05/SDGs-Guide-to-Interactions.pdf>
- [10] Wageningen University & Research. (z.d.). *Governing SDG Interactions*. <https://www.wur.nl/en/research-results/chair-groups/social-sciences/public-administration-and-policy-group/research/research-projects-of-the-public-administration-and-policy-group/governing-sdg-interactions.htm>
- [11] Forestier, O., & Kim, R. E. (2020). Cherry-Picking the Sustainable Development Goals: Goal Prioritization by National Governments and Implications for Global Governance. *Sustainable Development*, 28(5), 1269-1278. <https://doi.org/10.1002/sd.2049>
- [12] Skene, K. R. (2021). No Goal is an Island: The Implications of Systems Theory for the Sustainable Development Goals. *Environment, Development and Sustainability*, 23(7), 9993-10012. <https://doi.org/10.1007/s10668-020-01043-y>
- [13] Nilsson, M., Griggs, D., & Visbeck, M. (2016). Policy: Map the Interactions between Sustainable Development Goals. *Nature*, 534(7607), 320-322. <https://doi.org/10.1038/534320a>
- [14] Le Blanc, D. (2015). Towards Integration at Last? The Sustainable Development Goals as a Network of Targets. *Sustainable Development*, 23(3), 176-187. <https://doi.org/10.1002/sd.1582>
- [15] Nash, K. L., & Blythe, J. L. et al. (2020). To Achieve a Sustainable Blue Future, Progress Assessments Must Include Interdependencies between the Sustainable Development Goals. *One Earth*, 2(2), 161-173. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2020.02.004>

- [16] Engström, R.E., & Collste, D. et al. (2021). Succeeding at Home and Abroad: Accounting for the International Spillovers of Cities' SDG Actions. *Urban Sustainability*, 1(1), 1-10. <https://doi.org/10.1038/s42949-021-00017-w>
- [17] Lafortune, G., & Drumm, E. T. (2022). *How to Curb Negative International Spillovers?* SDG Action. <https://sdg-action.org/how-to-curb-negative-international-spillovers/>
- [18] United Nations. (2020). *Sustainable Development Goals: Turning Point Towards a Sustainable Future, Finnish Voluntary National Review to the HLPF 2020*. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/27032Finland_VNR2020.pdf
- [19] Nodehi, M., Arani, A. A., & Taghvaei, V. M. (2022). Sustainability Spillover Effects and Partnership between East Asia & Pacific versus North America: Interactions of Social, Environment and Economy. *Letters in Spatial and Resource Sciences*, 15(2), 311-339. <https://doi.org/10.1007/s12076-022-00320-9>
- [20] Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Brede Welvaart*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/brede-welvaart>
- [21] Hoekstra, R. (2019). *Replacing GDP by 2030: Towards a Common Language for the Well-Being and Sustainability Community*. Cambridge University Press.
- [22] Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Monitor Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals*. <https://longreads.cbs.nl/monitor-brede-welvaart-en-sdgs-2022/>
- [23] United Nations Statistics Division. (2015). *Discussion Paper on Principles of Using Quantification to Operationalize the SDGs and Criteria for Indicator Selection*. https://unstats.un.org/unsd/post-2015/activities/egm-on-indicator-framework/docs/Background%20note_Principles%20of%20using%20quantification%20to%20operationalize%20the%20SDGs%20and%20criteria%20for%20indicator%20selection_Feb2015.pdf
- [24] Hák, T., Janoušková, S., & Moldan, B. (2016). Sustainable Development Goals: A Need for Relevant Indicators. *Ecological Indicators*, 60, 565-573. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2015.08.003>
- [25] Verenigde Naties (2021). *Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development, German Voluntary National Review to the HLPF 2021*. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279522021_VNR_Report_Germany.pdf
- [26] Gneiting, U., & Mhlanga, R. (2021). The Partner Myth: Analysing the Limitations of Private Sector Contributions to the Sustainable Development Goals. *Development in Practice*, 31(7), 920-926. <https://doi.org/10.1080/09614524.2021.1938512>
- [27] Price Waterhouse Coopers. (2020). *Eenduidiger Meten en Rapporteren van SDG-Impact voor Bedrijven en Gemeenten*. https://www.pwc.nl/nl/actueel-publicaties/assets/pdfs/SDG-onderzoeksrapport_Final_18%20september%202020_aangepast.pdf
- [28] International Chamber of Commerce. (2022). *Why Trade is Critical to Achieve the Sustainable Development Goals*. <https://iccwbo.org/news-publications/policies-reports/why-trade-is-critical-to-achieve-the-sustainable-development-goals/>
- [29] Xu, Z., Li, Y., & Chau, S.N. et al. (2020). Impacts of International Trade on Global Sustainable Development. *Nature Sustainability*, 3, 964-971. <https://doi.org/10.1038/s41893-020-0572-z>
- [30] De Paula, N. (2022). *Trade and the Environment: The Search for Sustainable Solutions*. International Institute for Sustainable Development. <https://www.iisd.org/articles/trade-and-environment>
- [31] Ministerie van Financiën. (2021). *3.4 Artikel 4 Internationale Financiële Betrekkingen*. <https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2021/OWB/IX/onderdeel/646964>
- [32] Meurs, M., Seidelmann, L., & Koutsoumpa, M. (2019). How Healthy is a 'Healthy Economy'? Incompatibility between Current Pathways towards SDG3 and SDG8. *Globalization and Health*, 15(1), 83-83. <https://doi.org/10.1186/s12992-019-0532-4>
- [33] Brunswijck, G. (2018). *Unhealthy Conditions: IMF Loan Conditionality and its Impact on Health Financing*. Eurodad. <https://www.eurodad.org/unhealthy-conditions>
- [34] Houghton, H., & Keane, J. (2021). Alleviating Debt Distress and Advancing the Sustainable Development Goals. *Sustainable Development*, 29(3), 528-536. <https://doi.org/10.1002/sd.2198>

- [35] Boyd, D. (2022). *Trillions Needed to Close Finance Gap on Sustainable Development Goals, says UN expert*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/trillions-needed-close-finance-gap-sustainable-development-goals-says-un>
- [36] Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2022). *Afbouw Fossiele Subsidies voor Bedrijven*. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-energie/toekomst-fossiele-brandstoffen/fossiele-subsidies>
- [37] Van Gestel, M. (2022). *Nederland Zou Jaarlijks Minstens 17,5 Miljard aan Fossiele Subsidies Betalen. Klopt dat?* Trouw. <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-economie/nederland-zou-jaarlijks-minstens-17-5-miljard-aan-fossiele-subsidies-betalen-klopt-dat~b5398859/>
- [38] Clark, R., Reed, J., & Sunderland, T. (2018). Bridging Funding Gaps for Climate and Sustainable Development: Pitfalls, Progress and Potential of Private Finance. *Land Use Policy*, 71, 335-346. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.12.013>
- [39] KPMG. (2012). *Challenge Funds as Private Sector Development Tools: Progress and Potential*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ke/pdf/idas/thought-leaderships/challenge-funds-as-private-sector-development-tools-progress-and-potential.pdf>
- [40] Eurodad. (2022). *History rePPPeated II. Why private partnerships are not the solution*. <https://www.eurodad.org/historyrepppeated2>
- [41] Shaw, T. (2022). *EU Agrees to Implement Global Minimum Tax*. Thomson Reuters. <https://tax.thomsonreuters.com/news/eu-agrees-to-implement-global-minimum-tax/>
- [42] Alstadsæter, A., Johannesen, N., & Zucman, G. (2018). Who owns the wealth in tax havens? Macro evidence and implications for global inequality. *Journal of Public Economics*, 162, 89-100. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.01.008>
- [43] Crivelli, E., de Mooij, R., & Keen, M. (2015). *Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries*. IMF Working Paper 15/118. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp15118.pdf>
- [44] Brundtland, G., & Khalid, M. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. United Nations General Assembly. <http://www.un-documents.net/a42-427.htm>
- [45] Redclift, M. (2005). Sustainable Development (1987–2005): An Oxymoron Comes of Age. *Sustainable Development*, 13(4), 212-227. <https://doi.org/10.1002/sd.281>
- [46] Adelman, S. (2018). The Sustainable Development Goals, Anthropocentrism and Neoliberalism. In D. French, & L. J. Kotzé (Eds.), *Sustainable Development Goals: Law, Theory and Implementation* (pp. 15–40). Edward Elgar Publishing.
- [47] Freedman, E. (2022). 'Systemic Greenwash': *Scientists Call on UN to Ditch Sustainability Goals*. Independent. <https://www.independent.co.uk/climate-change/news/un-sustainable-development-failure-b2088465.html>
- [48] Lowery, B., Dagevos, J., Chuenpagdee, R., & Vodden, K. (2020). Storytelling for Sustainable Development in Rural Communities: An Alternative Approach. *Sustainable Development*, 28, 1813–1826. <https://doi.org/10.1002/sd.2124>
- [49] Vásquez-Fernández, A. M., & Ahenakew pii tai poo taa, C. (2020). Resurgence of Relationality: Reflections on Decolonizing and Indigenizing 'Sustainable Development'. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 43, 65-70. <https://10.1016/j.cosust.2020.03.005>
- [50] Kaul, S., Akbulut, B., Demaria, F., & Gerber, J. F. (2022). Alternatives to Sustainable Development: What Can We Learn from the Pluriverse in Practice?. *Sustainability Science*, 17(4), 1149-1158. <https://doi.org/10.1007/s11625-022-01210-2>
- [51] Stockholm Resilience Center (2016). *The SDGs Wedding Cake*. <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-the-sdgs-wedding-cake.html>
- [52] Rafaj, P., & Kiesewetter, G. et al. (2018). Outlook for Clean Air in the Context of Sustainable Development Goals. *Global Environmental Change*, 53, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.08.008>
- [53] Kim, R. E. (2023). Augment the SDG Indicator Framework. *Environmental Science & Policy*, 142, 62-67. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2023.02.004>

- [54] Franks, D. M., Keenan, J., & Hailu, D. (2023). Mineral Security Essential to Achieving the Sustainable Development Goals. *Nature Sustainability*, 6(1), 21-27. <https://doi.org/10.1038/s41893-022-00967-9>
- [55] Grassi, G., & Mancini, L., & Vizzarri, M. et al. (2019). *Mapping the Role of Raw Materials in Sustainable Development Goals: A Preliminary Analysis of Links, Monitoring Indicators and Related Policy initiatives*. European Commission Joint Research Centre. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/026725>
- [56] International Institute for Sustainable Development. (2022). *Integrate Pandemic Response, Sustainable Development: Lancet Commission*. <https://sdg.iisd.org/news/integrate-pandemic-response-sustainable-development-lancet-commission/>
- [57] World Health Organisation. (z.d.). *COVAX: Working for Global Equitable Access to COVID-19 Vaccines*. <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>
- [58] World Health Organisation. (2018). *Fact Sheet on Sustainable Development Goals (SDGs): Health Targets*. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/340847/WHO-EURO-2018-2364-42119-58012-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- [59] Parmentola, A., Petrillo, A., Tutore, I., & De Felice, F. (2022). Is Blockchain Able to Enhance Environmental Sustainability? A Systematic Review and Research Agenda from the Perspective of Sustainable Development Goals (SDGs). *Business Strategy and the Environment*, 31(1), 194-217.
- [60] International Labour Organization. (2021). *ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work. Seventh edition*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf
- [61] Oxfam International. (2021). *The Inequality Virus*. <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621149/bp-the-inequality-virus-250121-en.pdf>
- [62] World Economic Forum. (2022). *We Need Global Solutions for Global Challenges - Why Omicron Is a Lesson for Us All*. <https://www.weforum.org/agenda/2022/03/omicron-teaches-us-that-global-challenges-require-global-solutions-here-is-how-to-start/>
- [63] Meeusen, M., & Baltussen, W. (2021). True Pricing en Duurzame Voedselsystemen: Verslag van Interviews onder Stakeholders in het Voedseldomein over Verwachtingen en Wensen over True Pricing om te Komen tot een Duurzaam Voedselsysteem. *Wageningen Economic Research*. <https://doi.org/10.18174/545787>